

Oprachtnummer: 37-2881B
Dataverzameling: augustus 2019
Oplevering: september 2019

Projectbegeleiding: Koen Visser MSc

Strabo bv
Marktonderzoek en Vastgoedinformatie
Postbus 15710
1001 NE Amsterdam

Bezoekadres:
Herengracht 560
1017 CH Amsterdam
T: 020-6260817

info@strabo.nl
www.strabo.nl

Samenvatting passantenonderzoek

		Aug 2019	Apr 2019
Aantal bezoekers	Bruto per week:	145.818	-
	Netto per week:	117.047	-
	Bezoekenheden (netto)	68.449	-
Aantal bezoekers (voor vergelijkbare telpunten)	Bruto per week:	77.057	54.860
	% van totaal:	69%	65%
Herkomst	Gemeente Hardenberg	70%	84%
	Toeristen:	30%	16%
Leeftijd	< 35 jaar:	15%	23%
	35-55 jaar:	35%	39%
	> 55 jaar:	50%	39%
Omvang	Gem. omvang bezoekenheid:	1,71	1,48
Samenstelling	Alleen:	50%	61%
	Twee personen:	37%	33%
	Drie personen of meer:	13%	6%
Bezoekduur	Gem. bezoekduur (min.):	46	46
	Korter dan een half uur:	40%	37%
Bezoekdoel (uitsluitend toeristen)	Boodschappen:	48%	-
	Winkelen:	28%	-
	Toeristisch bezoek/rondkijken:	22%	-
	Bezoek horeca	16%	-
Vervoerswijze	Lopend:	12%	19%
	(Brom-)fiets:	38%	36%
	Auto:	49%	41%
	Openbaar vervoer:	2%	5%
Bezochte winkels	Geen winkels:	6%	8%
	Eén winkel:	50%	44%
	Twee winkels:	19%	28%
	Meer dan twee winkels:	25%	20%
	Gemiddeld aantal bezochte winkels:	1,8	1,8
Meest bezochte winkels	Albert Heijn:	26%	27%
	Jumbo:	24%	-
	Lidl:	18%	22%
	Action:	10%	18%
Bestedingen	Per bezoekenheid per bezoek:	€ 35,96	€ 31,98 ¹
Omzet	Weekomzet (miljoen):	€ 2,5	€ 1,7*
	Aandeel Hardenbergers:	61%	79%
	Aandeel toeristen:	39%	21%

¹ Supermarkten Jumbo en Aldi destijds niet meegenomen in onderzoek

		Aug 2019	Apr 2019
Beoordeling aspecten stadscentrum (uitsluitend door toeristen)	Keuze aan winkels:	7,6	-
	Kwaliteit van de winkels:	7,8	-
	Keuze aan horeca:	7,5	-
	Kwaliteit van de horeca:	8,0	-
	Keuze aan supermarkten:	8,2	-
	Kwaliteit supermarkten:	8,0	-
	Parkeercapaciteit:	7,5	-
	Parkeertarief:	6,0	-
	Openbare ruimte:	7,5	-
	Totale indruk:	7,7	-

Conclusie

Hardenberg is met name lokaal verzorgend (gedurende het laagseizoen), zo bleek uit het eerdere onderzoek dat is verricht in april. Echter Hardenberg vervult in het hoogseizoen ook een toeristische functie, gezien haar gunstige ligging aan de Vecht midden in het groen/platteland. Dit heeft tot gevolg dat veel toeristen het stadscentrum bezoeken (in combinatie met de groene omgeving), dan wel voor een dagje uit of omdat zij overnachten op één van de vele (prijswinnende) campings. In het onderzoek van april kwam liefst 84% uit de gemeente Hardenberg, tegenover 70% nu. Kijkend naar herkomst blijkt dat er ook veel Randstedelingen naar Hardenberg komen in het hoogseizoen, en zelfs internationale toeristen (voornamelijk Duitsers en Belgen).

Het is niet verwonderlijk dat het in het hoogseizoen drukker is in stadscentrum Hardenberg dan de telling gemeten in april eerder dit jaar. In vergelijking met het vorige onderzoek is het liefst 40% drukker, wanneer kijkend naar de vergelijkbare punten (gedurende dit onderzoek zijn slechts de drukste punten gemeten). Ook de supermarkten Aldi en met name Jumbo zorgen voor veel bezoekers, grofweg de helft van hen bezoekt of heeft ook het stadscentrum bezocht.

Toeristen zijn zeer positief over het centrum: ze zijn erg tevreden over het winkel-, ho-reca- en supermarktaanbod evenals de parkeercapaciteit en de totale indruk. De totale indruk wordt zeer goed beoordeeld. Het gemiddeld aantal bezochte winkels en de gemiddelde besteding ligt (inclusief de Jumbo en Aldi) op een relatief hoog niveau. Met name de supermarkten spelen een dominante rol in de omzet. De toeristische toevloeiing in augustus is ook merkbaar in de omzet. Niet alleen ligt de omzet hoger, ook is het aandeel dat afkomstig is van toeristen sterk gestegen. Toeristen zijn goed voor bijna twee vijfde van de omzet, tegenover een vijfde in april.

Toeristen vonden het moeilijk om verbeteringsuggesties te noemen voor stadscentrum Hardenberg. Dit komt door het feit dat zij niet goed bekend zijn met het centrum vanwege het feit dat zij er zelden komen. Desalniettemin zijn er heel wat toeristen die wel een suggestie wisten te noemen. 'Gratis parkeren' is door een groot deel van hen genoemd; niet verwonderlijk gezien het feit dat het parkeertarief als onvoldoende werd beoordeeld. Andere suggesties die zijn genoemd focussen zich vooral op het veraangenamen van het bezoek. Een 'fietsloos centrum', 'meer pinautomaten', 'meer bankjes' en 'meer terrassen' zijn allemaal suggesties die het bezoek wat aangenamer dienen te maken. Maar ook worden genoemd: 'een sportcafé', 'meer avondhoreca', 'een kinderkledingzaak' en 'een betere visboer'.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2	Resultaten passantentelling	6
2.1.	Aantal bezoekers per dag	6
2.2.	Aantal bezoekers per uitgang	7
3	Kenmerken bezoekers en bezoekgedrag	12
3.1	Herkomst	12
3.2	Leeftijd	15
3.3	Omvang en samenstelling bezoekenheid	16
3.4	Bezoekgedrag	18
3.4.1	Bezoekdoel	18
3.4.2	Bezoekduur	19
3.4.3	Vervoerwijze	19
3.5	Bezochte winkels en bestedingen	20
3.5.1	Bezochte winkels, horeca- en overige voorzieningen	20
3.5.2	Bestedingen	22
4	Waardering en suggesties	26

1. Inleiding

In opdracht van de gemeente Hardenberg, in samenwerking met Stichting Centrum Management Stad Hardenberg en Kroonenberg Groep, heeft Strabo bv onderzoek uitgevoerd ten behoeve van stadscentrum Hardenberg, te weten een passantenonderzoek (passantentelling en een passantenenquête die is gehouden onder bezoekers die het centrum verlieten).

Omstandigheden gedurende het veldwerk passantenonderzoek

Ten behoeve van het onderzoek is op woensdag 7 en zaterdag 10 augustus 2019 veldwerk verricht.

De weersomstandigheden tijdens het veldwerk waren als volgt:

- woensdag 7/8 Half tot zwaar bewolkt maar droog. Zwakke wind 23 °C
- zaterdag 10/8 Half bewolkt maar droog. Matig sterke wind 24 °C

Methode en respons passantenonderzoek

Bij de telling is gebruik gemaakt van de zogenaamde kordonmethode. Bij de drukste uitgangen van stadscentrum Hardenberg en de supermarkten Jumbo en Aldi is gedurende de openingstijden van de winkels één maal per uur gedurende exact zes minuten het aantal vertrekkende bezoekers geteld, aantallen die vervolgens zijn doorgerekend naar uur- en dagtotalen. De overige telpunten zijn ingeschat.

Omdat er bij een passantentelling altijd sprake is van dubbeltellingen, is er door Strabo een correctie toegepast op de telresultaten. Aan de hand van de passantenenquête, is per dag en uitgang een correctiepercentage vastgesteld, dat aangeeft welk deel van de bezoekers nog niet klaar was met het bezoek aan het winkelcentrum en dus op een later tijdstip het winkelcentrum definitief zou verlaten. Na aftrek van dit correctiepercentage kan redelijk betrouwbaar worden vastgesteld, hoeveel bezoekers het winkelcentrum daadwerkelijk telt.

In totaal zijn er 324 succesvolle enquêtes afgenomen onder de vertrekkende bezoekers van stadscentrum Hardenberg, om zo het profiel en het winkelgedrag van de bezoekers vast te kunnen stellen. De response lag gemiddeld op 74%. Bij een vergelijking van de kenmerken van de bezoekers die wel en die niet mee wilden werken aan het onderzoek, blijkt dat bezoekers jonger dan 25 jaar en bezoekers van 55 jaar en ouder vaker hun medewerking verleenden dan de andere leeftijdscategorieën. Met de verschillen tussen de onderzoekspopulatie en de totale populatie wordt, waar relevant, rekening gehouden.

Zoals aangegeven is er op maandag, dinsdag, donderdag, vrijdag en zondag geen veldwerk uitgevoerd. Dit is echter opgevangen door de toevoeging van een extra weegfactor aan de resultaten van de woensdag en zaterdag. Zodoende zijn de totalen representatief voor een volledige week (maandag tot en met zondag).

2 Resultaten passantentelling

2.1. Aantal bezoekers per dag

In onderstaande tabel is het aantal bezoekers weergegeven dat per dag het centrum bezocht, vóór (bruto) en na (netto) correctie voor het aantal dubbeltellingen.

Tabel 1: Aantal bezoekers per dag, vóór en na correctie dubbeltellingen

Dag	Uren	Vóór correctie augustus 2019	Na correctie augustus 2019	% vóór correctie augustus 2019	Gem. aantal bezoekers per uur 2019
Maandag	08:00 – 21:00	16.040	12.646	11%	1.160
Dinsdag	08:00 – 21:00	17.498	14.971	12%	1.266
Woensdag	08:00 – 21:00	22.880	17.357	16%	1.655
Donderdag	08:00 – 21:00	24.789	18.703	17%	1.793
Vrijdag	08:00 – 21:00	24.789	20.297	17%	1.793
Zaterdag	08:00 – 21:00	28.156	23.091	19%	2.037
Zondag	13:00 – 17:00	11.665	9.981	8%	2.742
Totaal	82 uur	145.818	117.047	100%	1.778

- Stadscentrum Hardenberg is, op weekbasis, in totaal door bijna 146.000 mensen bezocht. Na correctie voor dubbeltellingen bedraagt het netto aantal bezoekers circa 117.000. Met andere woorden, de bruto tellingen bevat mensen die eerder/later op de dag het winkelcentrum nogmaals bezochten en daardoor dubbel geteld zijn. In de netto telling zijn deze mensen er uit gefilterd.
- Zaterdag is, zoals dit ook in andere centra gebruikelijk is, de drukste dag (19%). Maar het verschil met de woensdag (16%) en andere doordeweekse dagen is niet heel groot. Zoals aangegeven is er op maandag, dinsdag, donderdag, vrijdag en zondag geen veldwerk uitgevoerd. Dit is echter opgevangen door de toevoeging van een extra weegfactor aan de resultaten van de overige doordeweekse dagen. Zo-doende zijn de totalen representatief voor een volledige week (maandag tot en met zondag).
- In tabel 3 wordt een vergelijking gemaakt met de telling van het eerdere onderzoek in april dit jaar voor *vergelijkbare telpunten*.

2.2. Aantal bezoekers per uitgang

Tabel 2: Aantal bezoekers per uitgang, vóór en na correctie dubbeltellingen

Uitgang	Vóór correctie augustus 2019	Na correctie augustus 2019	% vóór correctie augustus 2019	Gem. aantal bezoekers per uur 2019
1. Gezondheidswinkel – Infopunt	10.314	9.097	7%	126
2. Lidl – Infobord	16.543	13.636	11%	202
3. Kromme steeg	236	236	0%	3
4. Bloemenhuis Linz – Duo Dijo	6.144	5.867	4%	75
5. Steeg tussen Euwijk en Stroeffies	169	169	0%	2
6. Oude Bosch	506	506	0%	6
7. Cornerstones – Kerk	101	101	0%	1
8. Kerk – Museum 't Stadhuus	203	203	0%	2
9. Steeg China Garden – Achteruitgang Cecil	1.823	1.620	1%	22
10. Schoenspecialist – Domino's	17.886	16.920	12%	218
11. De Mulderij, Vinnies – Mimosa	1.143	1.000	1%	14
12. Beijer Bloemen – Het Linnenhuys	2.633	2.633	2%	32
13. Prins Sport – SNS Bank	8.439	8.439	6%	103
14. Prins – Slagerij Hoff	7.291	7.291	5%	89
15. Den Herdenbergher – Leegstaand pand	9.086	9.086	6%	111
16. Den Herdenbergher – De Lelie	743	743	1%	9
17. Action – De Smakerij	3.409	2.557	2%	42
18. Burg. Bramerstraet – Hoek Wellinckhovenplein	21.343	16.562	15%	260
19. Einde Welinckhovenplein	3.207	2.886	2%	39
20. Uitgang Aldi	6.514	2.743 ²	4%	79
21. Jumbo uitgang noord	20.257	10.838	14%	247
22. Jumbo uitgang zuid	7.829	3.914	5%	95
Totaal	145.818	117.047	100%	1.778

- De Burgemeester Bramerstraet (punt 18) is voor bezoekers van het stadscentrum de belangrijkste 'in-/uitgang'. 15% van de bezoekers verliet hier het stadscentrum. Andere belangrijke uitgangen zijn punt 21 (Jumbo uitgang noord; 14%), punt 10 (ter hoogte van Domino's; 12%) en punt 2 (Lidl; 11%).
- Aan de hand van de passantentellingen op woensdag en zaterdag is een druktebeeld voor stadscentrum Hardenberg opgesteld (afbeeldingen 2a en 2b). Beide dagen volgen een soortgelijk verloop als het verloop op diezelfde dagen in augustus, met het verschil dat beide dagen nu een stuk drukker zijn. Op 10 augustus vond het Springkussenfestival plaats, hetgeen de piek in het aantal bezoekers op de zaterdagmiddag verklaart.

² In de enquêtes die zijn afgenomen bij supermarkten Aldi en Jumbo is gevraagd of men het stadscentrum van Hardenberg nog gaat bezoeken (omdat het om externe telpunten gaat). Zij die aangeven het stadscentrum van Hardenberg nog te bezoeken/hebben bezocht worden/zijn dus dubbel geteld (een keer bij de supermarkt en een keer in het stadscentrum). Hiervoor is gecorrigeerd bij de telling van de supermarkten omdat niet bekend is bij welke punt zij het stadscentrum in-/uitgaan. Het netto aantal bezoekers is dus het totale aantal bezoekers minus de dubbel getelde bezoekers in het winkelgebied.

- Het verschil tussen de woensdag en de zaterdag zit voornamelijk in de avonduren. Op de zaterdag zorgt het horecabezoek voor een stijging in het aantal bezoekers. Tussen 20.00-22.00 uur verlaten de meeste horecabezoekers het etablissement dat zij bezochten, wat ervoor zorgt dat er een groot aantal bezoekers het gebied verlaat gedurende deze uren.

Tabel 3: Bezoekers augustus vs. april 2019 voor vergelijkbare punten

Uitgang	Vóór correctie augustus 2019	Gem. aantal bezoekers per uur aug 2019	Vóór correctie april 2019	Gem. aantal bezoekers per uur apr 2019
1. Gezondheidswinkel – Infopunt	10.314	126	7.656	93
2. Lidl – Infobord	16.543	202	9.331	114
10. Schoenspecialist – Domino’s	17.886	218	7.829	95
11. De Mulderij, Vinnies – Mimosa	1.143	14	838	10
15. Den Herdenbergher – Leegstaand pand	9.086	111	9.360	114
16. Den Herdenbergher – De Lelie	743	9	491	6
18. Burg. Bramerstraat – Hoek Wellinckhovenplein	21.343	260	19.356	236
Totaal	77.058	940	54.861	668

- In bovenstaande tabel is een vergelijking gemaakt tussen de telling van augustus en april. Omdat in augustus niet bij alle telpunten is geteld worden daarom alleen de punten vergeleken die daadwerkelijk geteld zijn (de overige telpunten zijn namelijk ingeschat). Uit die vergelijking komt naar voren dat het in augustus (in de onderzoekswEEK) een stuk drukker is dan in april.
- In de onderzoekswEEK verlieten ruim 77.000 bezoekers (69% van het totaal voor alle punten exclusief de Jumbo en Aldi) stadscentrum Hardenberg via één van deze punten, terwijl het in april om circa 55.000 (65% van het totaal) bezoekers op weekbasis ging.
- Vrijwel alle vergelijkbare punten zijn drukker dan de telling van het vorige onderzoek. Een belangrijke reden hiervoor is uiteraard de zomerperiode, waardoor er meer (dag)toeristen stadscentrum Hardenberg bezoeken. Het springkussenfestival dat werd gehouden op zaterdag 10 augustus zorgt ook voor een impuls in het aantal bezoekers.
- Opvallend is dat telpunten 1, 2 en 10 beduidend drukker zijn maar 15 en 18 niet. Ter hoogte van telpunten 1 en 2 zit een parkeergarage. Gezien het feit dat veel toeristen met de auto naar het stadscentrum komen (wordt verderop in het rapport besproken) is dit mogelijk een reden waarom deze punten drukker zijn. Daarnaast is het Springkussenfestival mogelijk van invloed geweest op de bezoekersstromen, maar hoe precies is niet direct duidelijk. Mogelijk waren bepaalde routes in en uit het stadscentrum gunstiger dan de andere gedurende het evenement.

Vergelijking bezoekersaantallen april en augustus

Voor een vergelijking met het totale aantal bezoekers in dit en het vorige onderzoek in april kan het beste gekeken worden naar de netto bezoekersaantallen (dit is dus exclusief dubbel getelde bezoekers die later op de dag nogmaals het stadscentrum bezochten). In augustus bezochten circa 117.000 bezoekers het stadscentrum op weekbasis. Een groot deel daarvan (17.495 bezoekers in totaal) bezocht uitsluitend de Jumbo en/of Aldi en maakte geen combinatiebezoek met het stadscentrum.

In april waren er in totaal ruim 78.000 bezoekers in het stadscentrum op weekbasis. In april is niet geteld bij de supermarkten Jumbo en Aldi. Om tot een vergelijking te komen met augustus dient hiermee rekening te worden gehouden. De verwachting is dat het aantal bezoekers dat uitsluitend de Jumbo en/of Aldi bezocht in april lager ligt dan in augustus, gezien het feit dat er werd gemeten in het laagseizoen. Er wordt geschat dat het bezoek aan deze supermarkten in april op ongeveer 15.000 tot 17.000 bezoekers lag, hetgeen het totale aantal bezoekers op weekbasis tot 93.000-95.000 brengt. Het aantal bezoekers op weekbasis in augustus in stadscentrum Hardenberg ligt dus ongeveer 23% tot 26% hoger dan in april.

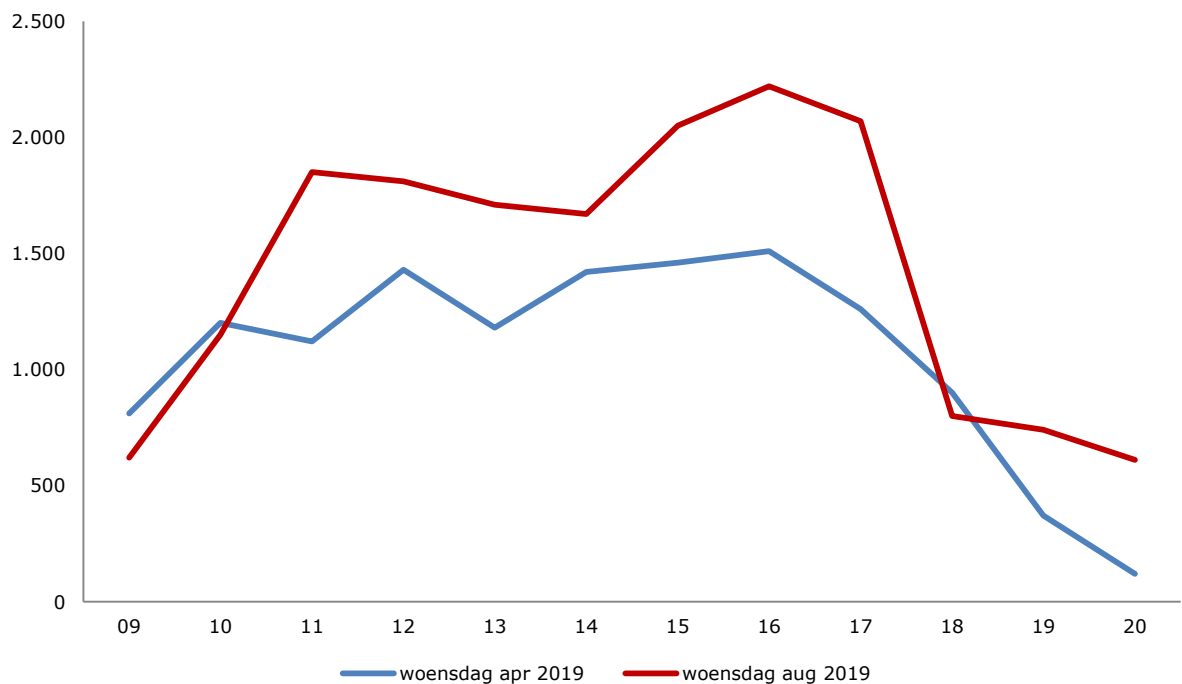
Het hoogseizoen beslaat ongeveer tien tot twaalf weken (waaronder Pinksteren, de meivakantie, zomervakantie et cetera). Op basis van de bevindingen in dit en het vorige onderzoek wordt het totale aantal bezoekers in het hoogseizoen in stadscentrum Hardenberg op circa 1,2 tot 1,4 miljoen geschat. In het laagseizoen (als daar in Hardenberg over gesproken mag worden) wordt het totale aantal bezoekers, op basis van de eerder genoemde 93.000-95.000 bezoekers op weekbasis (inclusief de supermarktbezoekers), geschat op 3,9 miljoen tot 4,0 miljoen. Het totale aantal bezoekers op jaarbasis wordt, op basis van de bevindingen in beide onderzoeken, op 5,1 tot 5,4 miljoen geschat.

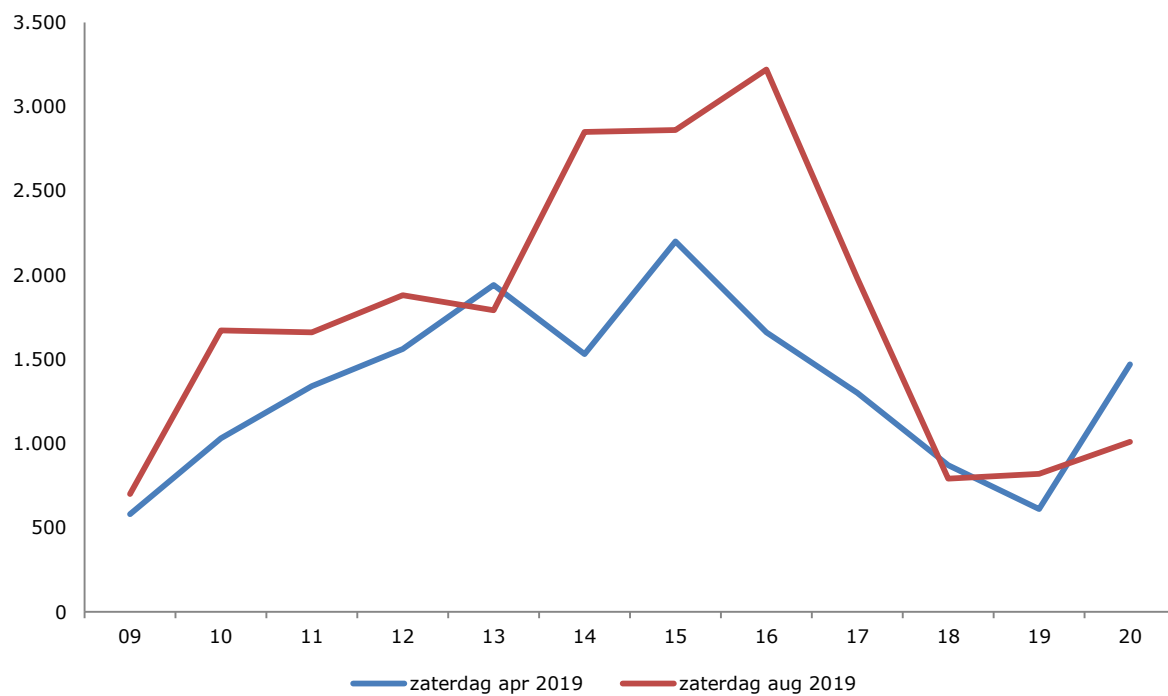
Afbeelding 1: Uitgangen stadscentrum Hardenberg

Afbeelding 2a: Drukbeeld naar uur woensdag

Afbeelding 2b: Drukbeeld naar uur zaterdag

3 Kenmerken bezoekers en bezoekgedrag

Om inzicht te krijgen in het bezoekersprofiel en het winkelgedrag van bezoekers van stadscentrum Hardenberg, is onder 324 vertrekkende bezoekers een enquête afgenomen. De enquêteresultaten zijn gewogen naar de drukte per uitgang per dag.

Bezoekerskenmerken

3.1 Herkomst

Aan respondenten is gevraagd naar de postcode van het huisadres. Op basis hiervan kan inzicht worden verkregen in de herkomst van bezoekers van stadscentrum Hardenberg. In onderstaande tabel zijn hiervan de uitkomsten weergegeven.

Tabel 4: Bezoekers Hardenberg naar herkomst (door minimaal 1% genoemd)

	Totaal aug 2019	Totaal apr 2019
Hardenberg (plaats):	57%	61%
Elders, waaronder o.a.:	40%	37%
Bergentheim	2%	5%
Coevorden	2%	1%
Bruchterveld	1%	1%
Lutten	1%	2%
Hoogenweg	1%	
Assen	1%	1%
Mariënberg	1%	1%
Buitenland	3%	2%
Totaal	100%	100%
Hardenberg (gemeente):	70%	84%
Toeristen:	30%	16%
Totaal	100%	100%

- Stadscentrum Hardenberg trekt veel bezoeken uit de directe omgeving. Bijna twee derde (57%) komt uit Hardenberg (plaats). Dit breder trekkend blijkt dat 70% uit de gemeente Hardenberg komt (tegenover 84% in april).
- Het stadscentrum trekt meer mensen van buiten de plaats dan in april. In totaal komt 40% van de bezoeken van buiten de plaats Hardenberg (30% buiten de gemeente). Een groot verschil met het eerdere onderzoek is dat deze categorie ('elders') voornamelijk bestond uit bezoeken die in de omgeving van Hardenberg wonen. Nu (augustus) zijn het ook veel mensen van buiten deze regio, dit zijn voornamelijk (dag-)toeristen (zie ook afbeeldingen 3a en 3b).
- Het stadscentrum trekt ook buitenlanders. 3% komt uit het buitenland, tegenover 2% in april. Let wel, niet alleen het aandeel toeristen is hoger maar ook het aan-

tal(!), gezien het feit dat totale aantal bezoekers hoger ligt dan het aantal gemeten in april. Het gaat hier voornamelijk om Duitse toeristen (2%), maar ook om Belgische (1%) en Japanse (0%).

Primaire verzorgingsgebied

Op basis van de herkomstaandelen (en de penetratiegraad, zie onderzoek stadscentrum Hardenberg april 2019) kan in grote lijnen worden bepaald wat het verzorgingsgebied van stadscentrum Hardenberg is. Het daadwerkelijke verzorgingsgebied van het stadscentrum kan worden beschouwd als de gemeente Hardenberg, exclusief de plaatsen Dedemsvaart en Balkbrug. Dedemsvaart heeft een relatief groot (niet-)dagelijks aanbod en inwoners uit Balkbrug zullen eerder naar Dedemsvaart gaan voor hun behoeften dan stadscentrum Hardenberg, gezien het feit dat Balkbrug tegen Dedemsvaart aanligt. In dit verzorgingsgebied wonen circa 44.000 inwoners.

Afbeelding 3a: Herkomst bezoekenheden stadscentrum Hardenberg augustus 2019

Afbeelding 3b: Herkomst bezoekenheden stadscentrum Hardenberg april 2019

3.2 Leeftijd

Tabel 5: Leeftijd bezoekers naar herkomst (totaal incl. non-respons)

	Gemeente Hardenberg	Toeristen	Totaal aug 2019	Totaal apr 2019	Inwoners Hardenberg
15 – 19 jaar	3%	3%	2%	5%	{ 30%
20 – 24 jaar	2%		3%	4%	
25 – 34 jaar	10%	14%	10%	14%	
35 – 44 jaar	12%	21%	16%	16%	{ 34%
45 – 54 jaar	18%	24%	19%	23%	
55 – 64 jaar	22%	22%	21%	19%	{ 36%
65 – 74 jaar	19%	15%	20%	14%	
75 jaar of ouder	13%	2%	9%	6%	
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

- Bezoekers van stadscentrum Hardenberg zijn voornamelijk van middelbare leeftijd of ouder. In april 2019 was de verdeling: 23% jonger dan 35 jaar, 39% tussen de 35 en 55 jaar en 39% ouder dan 55 jaar. In augustus is de verdeling: 15% jonger dan 35 jaar, 35% tussen de 35 en 55 jaar en 50% ouder dan 55 jaar.
- Naar dag zijn er geen noemenswaardige verschillen.
- Opvallend is dat het aandeel jongvolwassenen (jonger dan 35 jaar) onder Hardenbergse bezoekenheden veel lager is (15%) dan onder inwoners (30%). Dit gegeven hangt ongetwijfeld samen met de vakantieperiode. Andersom geldt dus ook dat het aandeel ouderen (55 jaar en ouder) hoger ligt onder Hardenbergse bezoekenheden (54%) dan onder het gemiddelde van alle Hardenbergse inwoners (36%).
- De meeste toeristen zijn tussen de 35 en 64 jaar oud. Liefst 67% van alle toeristen is tussen de 35 en 64 jaar oud. Toeristen onder de 25 jaar of ouder dan 75 jaar zijn er (logischerwijs) nauwelijks.

3.3 Omvang en samenstelling bezoekenheid

Tabel 6: Omvang bezoekenheid naar herkomst (totalen inclusief non-respons)

	Gemeente		Totaal apr 2019	
	Hardenberg	Toeristen	Totaal aug 2019	
1 persoon	59%	18%	50%	61%
2 personen	31%	52%	37%	33%
3 of meer personen	10%	30%	13%	6%
Gem. omvang	1,56	2,33	1,71	1,48

- Hardenberg heeft een mix aan functies: dagelijkse boodschappen en een breed aanbod aan frequent benodigde niet-dagelijkse artikelen en mode. Daardoor heeft het winkelcentrum enerzijds relatief veel (doelgerichte) alleengaande bezoekers (50%). Daarnaast bestaat 50% van de bezoekenheden echter uit twee personen of meer. Dit leidt tot een gemiddelde omvang van de bezoekenheid van 1,71. Deze is hoger dan in april (1,48) en dat komt met name door het hogere aandeel bezoekers van buiten de plaats (als gevolg van de vakantieperiode).
- Dit leidt, in combinatie met de 117.047 (netto) bezoekers, tot 68.449 bezoekenheden op weekbasis (in het hoogseizoen). In april lag dit op 52.794 (maar dan wel exclusief de externe telpunten bij de Jumbo en Aldi).

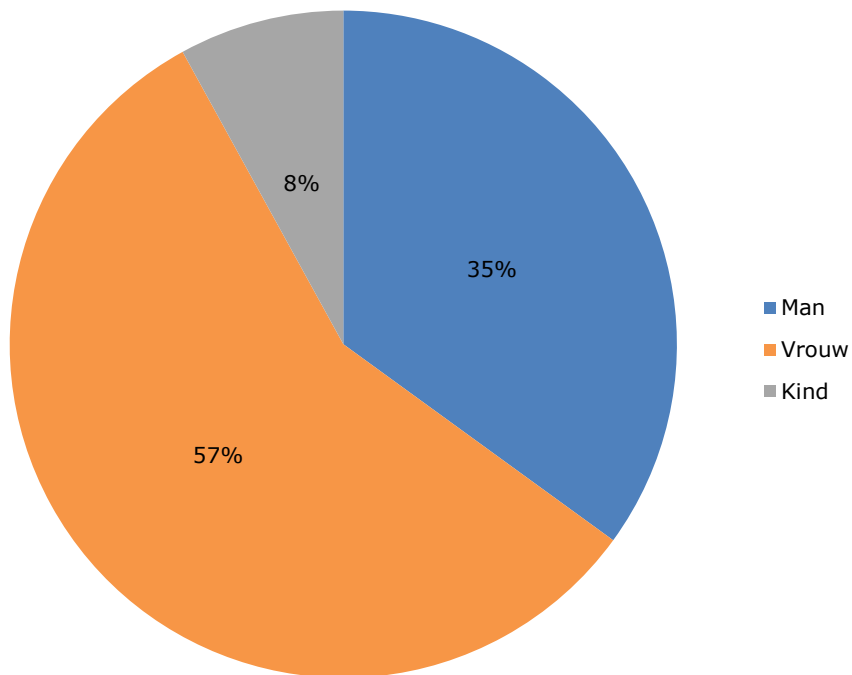
Tabel 7: Samenstelling bezoekenheid naar herkomst (totalen inclusief non-respons)

	Gemeente		Totaal apr 2019	
	Hardenberg	Toeristen	Totaal aug 2019	
Vrouw alleen	40%	10%	34%	42%
Vrouw en kind(eren)	5%	4%	4%	6%
Twee vrouwen	3%	6%	4%	8%
Man alleen	19%	9%	17%	19%
Man en vrouw	23%	37%	25%	17%
Man, vrouw en kind(eren)	6%	23%	10%	3%
Twee mannen	1%	1%	1%	2%
Anders	3%	11%	5%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%

- Circa de helft van de bezoekenheden komt alleen. 34% van alle bezoekenheden is een alleengaande vrouw en 17% een alleengaande man. 35% bestaat uit een man en vrouw (met kind) en 4% is een vrouw met kind.
- De meeste bezoekers zijn vrouwen (afbeelding 9). 57% van alle bezoekers is een vrouw, 35% man en 8% is een kind (jonger dan 15 jaar). Het aandeel mannen en kinderen is hoger dan in het eerdere onderzoek van april. Dit komt vanwege het hogere (dag-)toeristen onder de bezoekers dan in april. Deze groep komt veelal samen (man, vrouw en/of kind).

- Toeristen komen in groter gezelschap, de gemiddelde omvang van de bezoekenheid is relatief groot. Logischerwijs is het aandeel 'man en vrouw (en kind)' dan ook groot (samen 60%), in vergelijking met de Hardenbergers (29%).

Afbeelding 4: Verdeling man/vrouw/kind

3.4 Bezoekgedrag

3.4.1 Bezoekdoel

Onder toeristen (ruim gedefinieerd als bezoekers die buiten de gemeente Hardenberg wonen/een postcode die niet met 77XX begint) is gevraagd naar hun reden(en) om het stadscentrum van Hardenberg te bezoeken.

Tabel 8: Bezoekdoel (dag-)toeristen (meerdere antwoorden mogelijk)

	Aandeel onder toeristen 2019
Boodschappen	48%
Winkelen	28%
Toeristisch bezoek/Rondkijken	22%
Bezoek horeca	14%
Bezoek specifieke winkel	6%
Loopt er toevallig doorheen	4%
Springkussenfestival	2%
Wibra	2%
Cultuur	2%
Ruilen/retourneren	1%
Cadeau kopen	1%
Evenement	1%
Zakelijke reden/Werk	1%

- Boodschappen doen is de belangrijkste reden om het stadscentrum te bezoeken voor toeristen en overige bezoekers van buiten de gemeente Hardenberg. 48% geeft boodschappen doen als (belangrijkste) bezoekreden op. Dat dit aandeel zo hoog ligt wordt deels verklaard doordat toeristen die op nabijgelegen campings staan eveneens boodschappen dienen te doen.
- Recreatief winkelen is daarnaast voor veel bezoekers een reden om het stadscentrum te bezoeken. Ruim een kwart geeft aan dit als bezoekreden te hebben. Het bezoek aan een specifieke winkel ligt logischerwijs vrij laag (6%). (Dag-)toeristen zijn minder goed bekend met het aanbod dus zij zullen eerder door het stadscentrum flaneren om indrukken op te doen en zich op het aanbod te oriënteren dan Hardenbergers. Daarom ligt het aandeel recreatief winkelen relatief hoog.
- Een toeristisch bezoek (22%) is een ander veelgenoemde reden. Logischerwijs ligt dit aandeel vrij hoog, gezien het feit dat deze vraag uitsluitend gesteld is onder bezoekers die niet in de gemeente Hardenberg wonen. Op zaterdag ligt het toeristisch bezoek ruim hoger (32%) dan op woensdag (12%), wat inhoudt dat er op zaterdag ook veel dagtoeristen in Hardenberg te vinden zijn.
- Een bezoek aan horeca is voor veel respondenten niet de *primaire* reden van hun bezoek. Echter werd in § 2.2 al duidelijk dat op zaterdag veel bezoekers pas later op de avond het gebied verlaten. Een groot deel van hen heeft horeca bezocht, in combinatie met boodschappen doen of winkelen.

3.4.2 Bezoekduur

Tabel 9: Bezoekduur naar herkomst

	Gemeente Hardenberg	Toeristen	Totaal aug 2019	Totaal apr 2019
5 minuten of minder	1%		1%	1%
6 tot 15 minuten	25%	15%	22%	17%
15 tot 30 minuten	17%	15%	17%	19%
30 tot 60 minuten	31%	27%	29%	32%
Eén uur of langer	26%	44%	31%	32%
Gem. bezoekduur (min)	36	53	46	46

- Een gemiddeld bezoek aan Hardenberg centrum duurt ruim drie kwartier (46 minuten). Dit is echter een gemiddelde van alle bezoekers. Veel bezoekers zijn eerder klaar met hun bezoek (23% is binnen een kwartier klaar) of besteden juist meer tijd in het winkelcentrum (31% heeft meer dan een uur nodig).
- Op de zaterdag is gemiddelde bezoekduur langer dan op woensdag. Waar op woensdag de gemiddelde bezoekduur 40 minuten is, is deze op zaterdag liefst 52 minuten.
- Toeristen verblijven bijna twintig minuten langer in het centrum dan de Hardenbergers. Opvallend genoeg ligt de gemiddelde bezoekduur even hoog als in april.

3.4.3 Vervoerwijze

Tabel 10: Vervoerwijze naar herkomst

	Gemeente Hardenberg	Toeristen	Totaal aug 2019	Totaal apr 2019
Lopend	17%	2%	12%	19%
(Brom-)fiets	44%	23%	38%	36%
Auto/motor	38%	72%	49%	41%
Openbaar vervoer	1%	3%	2%	5%
Totaal	100%	100%	100%	100%

- De auto is het meest gebruikte vervoermiddel. Er komen echter ook veel bezoekers fietsend of lopend naar het stadscentrum.
- Naar herkomst zijn er de nodige verschillen. Indien men dichterbij het winkelcentrum woont gaat men vaker met de fiets of te voet en indien men wat verder weg woont pakt men eerder de auto. Logischerwijs komen bezoekers uit Hardenberg dan ook vaker lopend (17%) of fietsend (44%) naar het stadscentrum, dan toeristen (respectievelijk 2% en 23%). Onder toeristen is de auto het dominante vervoermiddel (72%).

3.5 Bezochte winkels en bestedingen

3.5.1 Bezochte winkels, horeca- en overige voorzieningen

Tabel 11: Bezochte winkels, horeca- en overige voorzieningen naar herkomst (door minimaal 2% genoemd)

	Gemeente		Totaal aug
	Hardenberg	Toeristen	2019
Geen winkels bezocht	7%	4%	6%
Albert Heijn	31%	15%	26%
Jumbo	24%	25%	24%
Lidl	17%	20%	18%
Action	10%	12%	10%
Hema	10%	10%	10%
Kruidvat	8%	10%	9%
Aldi	9%	2%	7%
De Koffiepot	3%	11%	5%
Xenos	2%	5%	3%
Bakker Bart	2%	6%	3%
C&A	2%	5%	3%
Blokker	1%	7%	3%
DA	3%	3%	3%
Zeeman	2%	4%	2%
Tuunte	2%	2%	2%
Bruna	2%	3%	2%
Brasserie De Markt	2%	3%	2%
Bakker nng	1%	3%	2%
Trekpleister	2%	1%	2%
Wibra	0%	5%	2%
Bloemist nng	2%	1%	2%
Slager nng	1%	2%	2%
Norah	1%	3%	2%

- Het bezoek aan het stadscentrum is gericht. Vrijwel alle bezoekers hebben (minimaal) één winkel (of horecagelegenheid etc.) bezocht in het centrum. 6% heeft geen winkels bezocht, 94% heeft dit dus wel gedaan.
- De supermarkten spelen een zeer dominante rol. 26% van de bezoekers heeft de Albert Heijn bezocht, 24% de Jumbo, 18% de Lidl en 7% de Aldi. De lijst wordt verder gevuld met bekende ketens als Action (10%), Hema (10%) en Kruidvat (9%).
- In het onderzoek van april zijn de Jumbo en Aldi niet meegenomen (vanwege hun relatief perifere positie ten opzichte van het stadscentrum), maar duidelijk is dat met name de Jumbo erg goed bezocht wordt.
- Het horecabezoek op de zaterdagavond ligt relatief hoog. Dat dit niet tot uiting komt in de bezochte winkels/horeca heeft te maken met het feit dat het veldwerk eindigde om 21.00 uur. Een deel van de horecabezoekers heeft pas na dit tijdstip het gebied verlaten, reden waarom een aantal restaurants en cafés niet vaak zijn genoemd in tabel 11.

Tabel 12: Aantal bezochte winkels, horeca- of overige voorzieningen naar herkomst

	Gemeente Hardenberg	Toeristen	Totaal aug 2019	Totaal apr 2019
Geen	7%	4%	6%	8%
1 winkel	53%	44%	50%	44%
2 winkels	20%	17%	19%	28%
3 winkels	10%	19%	13%	10%
4 winkels of meer	10%	16%	12%	10%
Gem. aantal bez. winkels	1,7	2,1	1,8	1,8

- De gemiddelde bezoeker van het stadscentrum bezoekt ongeveer twee winkels. Het gemiddeld aantal bezochte winkels is 1,8.
- Naar herkomst verschilt dit. Toeristen bezoeken (doorgaans) meer winkels (2,1 per bezoek) dan Hardenbergers (1,7).
- Het gemiddeld aantal bezochte winkels komt overeen met vergelijkbare centra en ook met het eerdere onderzoek in april (eveneens 1,8 winkels per bezoek).

Tabel 13: Combinatiebezoek

	Gemeente Hardenberg	Toeristen	Totaal aug 2019	Totaal apr 2019
Geen winkels bezocht	7%	4%	6%	8%
Alleen supermarkt(en)	48%	34%	44%	21%
Alleen overige dagelijks	4%	3%	4%	12%
Alleen dagelijks (supermarkt + overig dagelijks)	9%	5%	8%	6%
Alleen mode	1%	3%	2%	3%
Alleen overig niet-dagelijks	8%	9%	8%	12%
Alleen niet dagelijks	2%	6%	3%	4%
Dagelijks en niet-dagelijks	21%	32%	25%	31%
Alleen horeca	0%	2%	1%	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%

- Gezien het brede aanbod in stadscentrum Hardenberg is het niet opvallend dat er veel combinatiebezoek plaatsvindt tussen de verschillende sectoren. 25% bezoekt zowel winkels in de dagelijkse als niet-dagelijkse sector.
- Toch blijkt ook hier de dominante rol van de supermarkten. 44% van de bezoeken heeft uitsluitend een of meerdere supermarkten bezocht en 56% heeft uitsluitend winkels in de dagelijkse sector bezocht.
- 13% bezoekt uitsluitend winkels in de niet-dagelijkse sector, waaronder modewinkels en winkels in de overig niet-dagelijkse sector (of een combinatie tussen beide).
- 25% maakt een combinatie tussen de dagelijkse en niet-dagelijkse sector, Hardenbergse bezoeken doen dit minder vaak (21%) toeristen (32%). Vrijwel niemand bezoekt uitsluitend horeca, met andere woorden, zij doen dit in combinatie met een bezoek aan andere winkels.

Tabel 14: Combinatiebezoek supermarkten

	Gemeente		Totaal aug
	Hardenberg	Toeristen	2019
Geen winkels bezocht	7%	4%	6%
Geen supermarkt	20%	36%	25%
Alleen Albert Heijn	25%	13%	21%
Alleen Jumbo	20%	24%	21%
Alleen Lidl	15%	19%	16%
Alleen Aldi	6%	3%	5%
Jumbo en AH	3%	1%	2%
AH+ Lidl	1%	1%	1%
Aldi en AH	1%		1%
Jumbo + Aldi	1%		1%
Aldi en Lidl	0%		0%
Aldi + Lidl + AH	1%		1%
Totaal	100%	100%	100%

- Ruim tweederde van alle bezoeken bezoekt een supermarkt. 25% bezoekt geen supermarkt(en), maar wel andere winkels in Hardenberg centrum. 6% bezoekt helemaal geen winkels, dus 31% van alle bezoeken heeft geen supermarkt bezocht.
- Een bezoek aan uitsluitend Albert Heijn of Jumbo (beide 21%) komt het vaakst voor, maar ook uitsluitend een bezoek aan de Jumbo is populair (18%). Let wel, er is alleen gekeken naar bezochte supermarkten. 'Uitsluitend' betekent dus wel dat zij mogelijk nog andere winkels (naast supermarkten) hebben bezocht.
- 1% heeft zelfs drie supermarkten bezocht (uitsluitend Hardenbergers in dit geval).

3.5.2 Bestedingen

Tabel 15: Besteding naar herkomst (totalen na leeftijdscorrectie)

	Gemeente		Totaal aug	Totaal apr
	Hardenberg	Toeristen	2019	2019
Niets	12%	11%	12%	18%
Minder dan € 10	21%	8%	17%	18%
€ 10 tot € 25	23%	26%	24%	23%
€ 25 tot € 50	19%	23%	21%	23%
€ 50 tot € 75	13%	12%	13%	8%
€ 75 of meer	11%	20%	13%	10%
Gemiddelde besteding	€ 31,98	€ 48,23	€ 35,96	€ 31,98 ³

³ Let wel, dit is exclusief bestedingen bij de Jumbo en Aldi. Deze zijn in eerder onderzoek niet meegenomen.

- De gemiddelde besteding in Hardenberg centrum bedraagt € 36,- per bezoekenheid (na leeftijdscorrectie) per bezoek en ligt daarmee ruim hoger (verschil van +9%) dan in vergelijkbare centra.
- 12% van de respondenten heeft niets uitgegeven bij een bezoek aan het centrum. 6% heeft geen winkels bezocht. Dit betekent dat 6%⁴ weliswaar één of meerdere winkels heeft bezocht, maar niets heeft uitgegeven: de conversiefactor van 94% (100%-6%) ligt daarmee op vrij hoog niveau.
- 53% van de bezoekers heeft minder dan € 25,- besteed (inclusief de bezoekers die niets besteed hebben). In totaal heeft 26% van de bezoekers € 50,- of meer uitgegeven.
- Naarmate de reisafstand tot het winkelcentrum toeneemt, neemt de gemiddelde bezoekfrequentie af en de bezoekduur toe en dit leidt uiteindelijk tot een toename van de gemiddelde besteding. Voor toeristen ligt dit nog net weer wat anders. De bezoekduur voor toeristen ligt doorgaans veel hoger dan iemand die van buiten de plaats bijvoorbeeld boodschappen komt doen of kleren kopen. Hun bezoek is doelgerichter dan het bezoek van de toerist. Toeristen zijn vaak minder goed bekend met het winkelaanbod en hebben meer tijd nodig om zich te oriënteren in het gebied. Daarnaast combineren zij het bezoek aan winkels ook vaak met (avond-)horeca. Toeristen in stadscentrum Hardenberg besteden gemiddeld veel meer per bezoek (€ 48,23) dan Hardenbergers (€ 31,98).
- Het belang van de supermarkten is zeer groot (60%). De totale dagelijkse sector is goed voor 68% van de omzet. 28% van de omzet wordt gegenereerd door winkels in de niet-dagelijkse sector (mode en overig niet-dagelijks). 5% van de omzet komt op naam van de horeca. Dit aandeel ligt hoogstwaarschijnlijk hoger omdat (zoals eerder vermeld) maar tot 21.00 uur is geënquêteerd (net als in het vorige onderzoek).

---

⁴ 18% (niets uitgegeven) – 8% (geen winkels bezocht) = 10% (wel winkels bezocht maar niets besteed).

Tabel 16: Gemiddelde besteding (totaal) naar sector (na leeftijdscorrectie)

	Gemeente		Totaal aug	Aandeel aug	Totaal apr	Aandeel apr
	Hardenberg	Toeristen	2019	2019	2019	2019
Supermarkten	€ 21,97	€ 21,34	€ 21,46	60%	€ 11,83	37%
Overig dagelijks	€ 2,78	€ 3,09	€ 2,85	8%	€ 5,53	17%
Mode	€ 2,44	€ 6,40	€ 3,56	10%	€ 6,06	19%
Overig niet-dagelijks	€ 3,95	€ 13,47	€ 6,36	18%	€ 7,57	24%
Horeca	€ 0,83	€ 3,94	€ 1,72	5%	€ 1,00	3%
Totaal	€ 31,98	€ 48,23	€ 35,96	100%	€ 31,98	100%
Bezoekenheden	47.914	20.535	68.449	-	52.794	-
Omzet in miljoenen	€ 1,5	€ 1,0	€ 2,5	-	€ 1,7 ⁵	-

- Met behulp van het netto aantal bezoekers per week, de gemiddelde omvang van de bezoekenheid en de gemiddelde besteding kan de week- en jaaronzet worden berekend. De totale weekomzet van Hardenberg centrum in de onderzoekswEEK wordt, op basis van 68.449 (netto) bezoekenheden per week en een gemiddeld besteed bedrag van € 35,96; geschat op € 2,5 miljoen. Een doorberekening naar jaar is niet representatief omdat dit onderzoek in een vakantiewEEK is uitgevoerd.
- Hardenbergers (gemeente) zijn goed voor ruim € 1,5 miljoen euro aan omzet in de onderzoekswEEK. Dit betekent dat zij goed zijn voor 61% van de totale omzet in die week. Hun aandeel is lager dan in april, toen lag hun omzetaandeel op 79%. De impact van de toeristische toevloeiing is dus duidelijk merkbaar.
- De toeristische toevloeiing in relatie tot de omzet is dus aanzienlijk. Toeristen zijn goed voor bijna € 1,0 miljoen van de omzet in de onderzoekswEEK, een aandeel van 39% in de omzet (zie ook tabel 17). En dat terwijl hun aandeel in de herkomst slechts 30% is. In april was hun aandeel in de omzet slechts 21%, maar was hun aandeel in de herkomst ook kleiner (16%, tegenover 30% nu).

⁵ De Jumbo en Aldi zijn destijds niet meegenomen in het onderzoek.

Tabel 17: Bezoekersaandeel versus omzetaandeel (na leeftijdscorrectie)

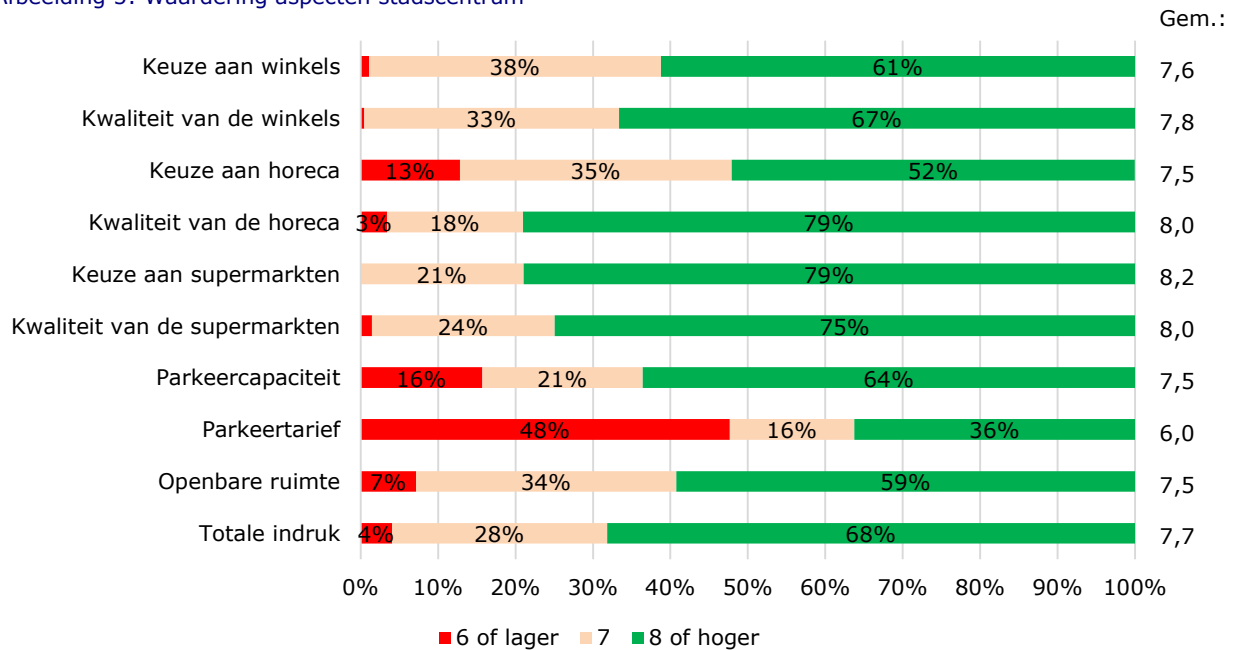
	Bezoekers	Omzet
Hardenberg (gemeente)	70%	61%
Toeristen	30%	39%
<35 jaar	15%	13%
35-54 jaar	35%	40%
55 jaar >	50%	46%
Lopend	12%	6%
(Brom)fiets	38%	28%
Auto/motor	49%	64%
Openbaar vervoer	2%	1%

- Toeristen besteden (landelijk gezien) over het algemeen meer, zoals net besproken. Dit is ook terug te zien onder de bezoekers van stadscentrum Hardenberg. Naar verhouding is het omzetaandeel (39%) van toeristen groter dan hun aandeel onder bezoekers (30%).
- Naar leeftijd kijkend blijkt dat met name de groep 35 tot 54 jaar een hoger omzetaandeel (40%) dan bezoekersaandeel heeft (35%).
- Bezoekers die met de auto komen besteden aanzienlijk meer dan bezoekers die het winkelcentrum met een ander vervoersmiddel bezoeken. 49% van de bezoekers komt met de auto en zij zijn goed voor 64% van de omzet.

4 Waardering en suggesties

Uitsluitend onder toeristen gevraagd hoe zij bepaalde aspecten van stadscentrum Hardenberg waarderen en of zij nog suggesties hebben om het stadscentrum te verbeteren. Afbeelding 5 geeft de waardering voor de verschillende aspecten weer.

Afbeelding 5: Waardering aspecten stadscentrum

- Vrijwel alle aspecten worden (zeer) goed beoordeeld. De keuze aan en kwaliteit van de supermarkten worden zeer goed beoordeeld, respectievelijk met een 8,2 en 8,0. Ook de kwaliteit van de horeca (en in mindere mate het aanbod) wordt goed beoordeeld met een 8,0. De totale indruk krijgt een 7,7; liefst 68% van de toeristen/bezoekers van elders beoordelen dit aspect met een 8 of hoger.
- Eén aspect springt er negatief uit: het parkeertarief. Toeristen zijn over het algemeen niet tevreden over het parkeertarief in stadscentrum Hardenberg; gemiddeld beoordelen zij dit met een 6,1. Liefst 48% gaf dit aspect een 6 of lager.

Tabel 18 geeft de gemiddelde waardering naar leeftijd weer.

Tabel 18: Gemiddelde waardering aspecten naar leeftijd onder toeristen

	Jonger dan 35		55 jaar of ouder	Totaal 2019
	jaar	35 - 54 jaar		
Keuze aan winkels	7,3	7,6	7,9	7,6
Kwaliteit van de winkels	7,7	7,7	8,0	7,8
Keuze aan horeca	7,2	7,5	7,6	7,5
Kwaliteit van de horeca	7,6	8,0	8,4	8,0
Keuze aan supermarkten	7,9	8,3	8,1	8,2
Kwaliteit van de supermarkten	7,9	8,1	7,9	8,0
Parkeercapaciteit	7,5	7,5	7,5	7,5
Parkeertarief	5,9	6,1	6,0	6,0
Openbare ruimte	7,5	7,5	7,6	7,5
Totale indruk	7,6	7,9	7,7	7,7

- Naar leeftijd zijn er de nodige verschillen in de waardering van de aspecten. Zo zijn ouderen positiever over de kwaliteit van en keuze aan winkels en horeca dan jongvolwassenen (tot 35 jaar). Deze laatste groep geeft geen enkel aspect gemiddeld een acht of hoger, zij zijn dus wat kritischer dan de andere leeftijdsgroepen.
- De grootste verschillen zitten in de waardering van de keuze aan winkels en de keuze aan en kwaliteit van horeca. Ouderen geven de keuze aan winkels een 7,9 gemiddeld terwijl jongvolwassenen het een 7,3 geven. Ook beoordelen ouderen de keuze aan horeca hoger (7,6) dan jongvolwassenen (7,2) evenals de kwaliteit (respectievelijk 8,4 en 7,6). De oudere toerist is dus beduidend meer tevreden over de kwaliteit van de horeca dan de jongvolwassen toerist.
- Het parkeertarief wordt door geen enkele leeftijdsgroep hoog beoordeeld, hier valt dus veel terreinwinst te boeken.

Afbeelding 6 toont de genoemde suggesties door toeristen en overige niet-Hardenbergers (gemeentelijk niveau). Voor de afbeelding geldt: hoe vaker een suggestie is genoemd, hoe groter de tekst in de afbeelding. 31% wist een antwoord op de vraag te geven. Dat dit percentage niet hoger ligt heeft vooral te maken met het feit dat toeristen doorgaans niet erg bekend zijn met stadscentrum Hardenberg, waardoor het voor hen moeilijk is een verbetering te noemen.

Afbeelding 6: Suggesties

- De belangrijkste verbeteringssuggestie betreft 'gratis parkeren'. Zoals uit afbeelding 5 duidelijk naar voren kwam is dat het parkeertarief niet goed wordt beoordeeld. Logischerwijs komt dit dan ook terug in de verbeteringssuggesties. Gratis parkeren is door 29% (van zij die een antwoord wisten te geven) genoemd.
- Een 'fietssloos centrum' (8%) en 'beter parkeren' (8%) zijn twee andere veelgenoemde reacties. Toeristen storen zich aan fietsers in het winkelgebied, dan wel omdat ze fietsen in het stadscentrum of omdat ze hun fiets 'wildparkeren'.
- Overige suggesties die zijn genoemd zijn 'meer terrassen (op het Marktplein)' (8%), 'meer bankjes' (4%) en 'meer pinautomaten' (2%).
- Over het algemeen lijkt het erop dat de suggesties die toeristen noemen vooral moeten zorgen voor een groter 'gemak' tijdens hun bezoek, zoals meer bankjes, pinautomaten en meer handhaving van fietsers in het stadscentrum waardoor het bezoek aangener wordt.